

HAYVANLAR NASIL DÜŞÜNÜR?

HAYVAN BİLİŞİ FELSEFESİNE GİRİŞ

KRISTIN ANDREWS

ÇEVİREN
EKREM BERKAY ERSÖZ

KRISTİN ANDREWS

ABD’li felsefeci. Antioch College’da felsefe eğitimi aldı (1992). Western Michigan Üniversitesi’nde yüksek lisansını (1995), Minnesota Üniversitesi’nde ise bilişsel bilimler destek programıyla yürüttüğü felsefe doktorasını tamamladı (2000). Akademik kariyerine Appalachian State Üniversitesi’nde yardımcı doçent olarak başladı (2000-2002), ardından York Üniversitesi’ne geçti. Bu üniversitede felsefe profesörlüğünün yanı sıra Hayvan Zihinleri alanında araştırma kürsüsünde görev yaptı. Araştırmaları hayvan bilişi, bilinç, toplumsal biliş ve ahlaki gelişim konularına odaklanan Andrews, hayvanların zihinsel yetileri, kültürleri ve ahlaki statüleri üzerine felsefi çalışmalarıyla tanınmaktadır. Başlıca eserleri: *Do Apes Read Minds? Toward a New Folk Psychology* (2012), *The Routledge Handbook of Philosophy of Animal Minds* (ed., 2017), *Chimpanzee Rights: The Philosophers’ Brief* (2018), *How to Study Animal Minds* (2020).

EKREM BERKAY ERSÖZ

İstanbul’da doğdu (1982). Hacettepe Üniversitesi Felsefe Bölümü’nü bitirdi. Uzun süredir çeşitli yayınevleri için çevirmenlik yapıyor. Başlıca Eserleri: William von Hippel, *Toplumsal Sıçrama* (2022); Massimo Pigliucci, *Saçmalığım Daniskası: Bilimi Zırvalıktan Nasıl Ayırırız* (2022); Chris Begley, *Sıradaki Kıyamet: Sağ Kalma Sanatı ve Bilişi* (2022); Fred M. Donner, *İslam’ın Doğuşunda Muhammed ve İnananlar* (2021); Andy Merrifield, *Metromarksizm: Şehrin Marksist Bir Hikâyesi* (2019); Marshall G. Hodgson, *İslam’ın Serüveni* (2017); Arthur Koestler, *Bir Bilim Tarihi Kitabı: Uyurgezerler* (2013); Paul M. Churchland, *Madde ve Bilinç* (2012); David Crowley ve Paul Heyer, *İletişim Tarihi: Teknoloji-Kültür-Toplum* (2010).

İÇİNDEKİLER

İKİNCİ BASKIYA ÖNSÖZ	13
TEŞEKKÜR (BİRİNCİ BASKI)	16
GİRİŞ	18
I	
BAŞKA ZİHİNLER	30
1.1. Zihinden Bahsettiğimizde Aslında Neden Bahsediyoruz?	36
1.2. Teori ve Kanıtlarla İlgili Tarihsel Tartışmalar	42
1.3. Başka Hayvanların Zihinlerinin Varlığı Lehinde Savlar	48
1.4. Bölümün Özeti ve Sonuçlar	66
Ek Okumalar	69
2	
HAYVAN DAVRANIŞINI ANLAMAK	70
2.1. Halk Psikolojisi ve Yorum	71
2.2. Davranışları Açıklamak	76
2.3. Halk Psikolojisi ve Antropomorfizmle İlgili Endişeler	81
2.4. Hayvan Zihinleri Felsefesinin Yöntemleri	90
2.5. Bölümün Özeti ve Sonuçlar	100
Ek Okumalar	103
3	
BAŞKA ZİHİNLERİN BİLİMİ	104
3.1. Öyküsel Antropomorfizm	107

3.2. <i>Hayvan Psikolojisinin Bir Bilim Olarak Ortaya Çıkışı:</i>	121
<i>Morgan Kanunu</i>	
3.3. <i>Öğrenme İlkeleri: İlişkilendirme ve İçgörü</i>	125
3.4. <i>Etolojinin Doğuşu</i>	136
3.5. <i>Hayvan Bilişi Araştırmalarında Yeni Yönelimler</i>	141
3.6. <i>Bölümün Özeti ve Sonuçlar</i>	144
<i>Ek Okumalar</i>	145
4	
BİLİNÇ	147
4.1. <i>Bilinç Nedir?</i>	151
4.2. <i>Bilinç Teorileri</i>	154
4.3. <i>Epistemik Bilinç Yaklaşımları</i>	169
4.4. <i>Biyolojik Yaklaşımlar</i>	185
4.5. <i>Özbilinç</i>	191
4.6. <i>Bölümün Özeti ve Sonuçlar</i>	204
<i>Ek Okumalar</i>	207
5	
HAYVANLAR DÜŞÜNEBİLİR Mİ?	210
5.1. <i>Düşünmek Nedir?</i>	211
5.2. <i>Hayvanlar Ne Aracılığıyla Düşünüyor Olabilirler?</i>	215
5.3. <i>Hayvanların İnançları Var mı?</i>	226
5.4. <i>Hayvan Akıllı</i>	248
5.5. <i>Bölümün Özeti ve Sonuçlar</i>	258
<i>Ek Okumalar</i>	261
6	
İLETİŞİM	264
6.1. <i>İletişim Nedir?</i>	268
6.2. <i>Doğal İletişim Sistemleri</i>	293
6.3. <i>Dil ve İletişim</i>	311
6.4. <i>Bölümün Özeti ve Sonuçlar</i>	324
<i>Ek Okumalar</i>	327

7	
SOSYAL BİLGİ	329
7.1. Zihin Okuma veya Zihin Teorisi	331
7.2. Zihin Okumanın İşlevleri	354
7.3. Hayvanlar Amaçlı Failliği Anlarlar mı?	359
7.4. Hayvanlar Duyguları Anlarlar mı?	363
7.5. Hayvanlar Algıları Anlarlar mı?	366
7.6. Hayvanlar Kişilik Özelliklerini Anlarlar mı?	374
7.7. Bölümün Özeti ve Sonuçlar	375
8	
KÜLTÜR	381
8.1. Kültür Nedir?	381
8.2. Kültürel Bilişsel Yetenekler	390
8.3. Kültürel Pratikler	409
8.4. Kültür ve İnsanın Benzersizliği	426
8.5. Bölümün Özeti ve Sonuçlar	431
Ek Okumalar	435
9	
AHLAKİ ZİHİNLER	437
9.1. Hayvanlar Neden Önemlidir?	442
9.2. Hayvanlarda Ahlaki Katılım	454
9.3. Bölümün Özeti	481
Ek A	
İnsansı Maymunlarda ve Balinalarda Norm Tipleri	484
Ek Okumalar	496
SÖZLÜK	498
KAYNAKÇA	505
DİZİN	566

İKİNCİ BASKIYA ÖNSÖZ

Hayvanlar Nasıl Düşünür?'ün ikinci baskısında düzenlemelerden ziyade yenilemeler yaptım. İlk baskının düzenini tamamen bozdum ama genel hatlarını koruyup üzerine havalı ve yeni parçalar ekledim. Bir eve taşındıktan sonra o evde bir değişiklik yapmadan bir süre yaşamak güzel olabilir. Önce evi nasıl kullanacağınızı, nelerin çalıştığını ve nelerin çalışmadığını öğrenirsiniz. Ben de bu kitapta aynısını yaptım. Bir süre derslerimi ilk baskıdan yararlanarak verdikten ve bu ilk baskıda neleri beğenip neleri beğenmedikleri hakkında dostlarım ve meslektaşlarımla konuştuktan sonra bu yenilemeyi yapmanın zamanı geldi.

“Başka Zihinler” başlıklı Birinci Bölümde zihin felsefesinin, “Hayvan Davranışlarını Anlamak” başlıklı İkinci Bölüm’de de bilim felsefesinin bu kitapta ele alınan özellikleri tanıtılıyor. İlk baskının Birinci Bölümünü esas alan bu iki bölümün amacı, felsefe arka planı zayıf olan ya da hiç olmayan öğrencilere, kitabın geri kalan kısmında yararlanacağımız zihin ve bilim felsefesi soruları ile teorileri hakkında kısa ve öz bilgiler vermek. “Başka Zihinlerin Bilimi” başlıklı Üçüncü Bölüm biraz kısaltılıp temizlendi, antropomorfizmle ilgili metodolojik tartışmalar çıkarıldı; bu tartışmalar artık İkinci Bölüm’de inceleniyor. “Bilinç” başlıklı Dördüncü Bölüm baştan aşağıya elden geçirildi. Hayvan bilinci sorununu şu üç genel yaklaşım aracılığıyla açıklıyorum artık: bir bilinç teorisi uygulayarak, bir bilinç teorisi yoksa epistemik bir yaklaşımdan yararlanarak ve biyolojik işlev yaklaşımı aracılığıyla. Teori yaklaşımını yeterince olgunlaşmamış buluyorum ve kendi epistemik yaklaşım versiyonumu savunuyorum. İlk baskıyı okuyanlar,

inanç, kavramlar ve akıl hakkındaki özgün bölümün önemli ölçüde tadil edildiğini duyunca mutlu olacaksınız. Düşünme hakkındaki Beşinci Bölüm şu üç konuya odaklanıyor: Düşünmenin aracı, hayvan inancıyla ilgili savlar ve hayvan aklıyla mantığının felsefesi ve bilimi. “İletişim” başlıklı Altıncı Bölüm büyük ölçüde yeniden yapılandırıldı. Ayrıca, Yeni Griceçi zihin okuma görüşü ve hayvan dili araştırma programı hakkında daha kuvvetli bir tartışmaya da yer verdim. “Sosyal Bilgi” başlıklı Yedinci Bölüm, ilk baskıdan bu yana gün yüzüne çıkıp duran araştırma bulgularını yansıtacak şekilde güncellendi. Bütünüyle yeni olan başlıkların ilki “Kültür” başlıklı Sekizinci Bölüm. Burada, şu sıralar felsefeciler, psikologlar ve antropologlar arasında ilgi gören ve insanların benzersizliğine dair iddialarla bağlantılı olan bir dizi meseleyi ele alıyorum; bu iddialar, hayvanların neleri yapıp yapamadıklarına ve yaptıkları şeyleri nasıl yaptıklarına ilişkin başka iddialara dayanıyor. Bu bölüm, bundan önceki bütün bölümlerde söylenenlerin bir tür uygulamasıdır; kültür söz konusu olduğunda bizimle hayvanlar arasında bir devamlılık mı olduğuna, yoksa insan kültürünün kendine özgü bir şey mi olduğuna hükmetmek için gerekli olan araç ve kavramları özenle kullanacağız burada. Ben devamlılık iddiasını savunuyorum. Dokuzuncu ve son bölüm olan “Ahlaki Zihinler”de de önemli değişiklikler yapıldı. Burada şu üç konuya odaklanıyorum: Etik ve siyaset teorisindeki beş yaklaşıma göre hayvanların önemli olduğu düşüncesinin gerekçeleri; (ilk baskıya göre güncellenmiş bir konu olarak) ahlaki faillik; (tümüyle yeni bir konu olarak) ahlak psikolojisi.

Bu süreçte yardımlarını esirgemediği için teşekkür edeceğim pek çok kimse var. İlk baskıyı okuyan ve bu kavramlardan bazılarını açıklamının başka yolları olduğunu görmeme yardımcı olan tüm öğrencilere ve derslerinde bu kitaptan yararlanan ve onun hakkında yorumlar yapan tüm öğretmenlere teşekkür ederim. SUNY Postdam’da verdiğim 2018 NEH Hayvan Zihinleri ve Değerleri Yaz Semineri’nin katılımcıları

bu yeni bölümlerden ve eski bölümlerden bazılarını okudular ve pek çok yararlı öneride bulundular; özellikle David Curry ve Wendi Haugh benim için ayrıntılı yorumlar kaleme aldılar. Yorumları, eleştirileri ve önerileri için Colin Allen, Jacob Beck, Lauren Edwards, Simon Fitzpatrick, Lori Gruen, Brian Hood, Brian Huss, Alice MacLachlan, Dennis Papadopoulos, Brandon Tinklenberg ve Hugh Wilson'a ve kimliği meçhul bir eleştirmene teşekkür ederim. Kitabın çizimlerini yapan Amy Noseworthy ile çalışma fırsatı bulduğum için çok memnunum. Ama en çok da, bir başka kitap üzerinde çalışırken bana katlandıkları için Brian ve Poppy'ye ve yazma sürecinin son aylarında hayatımıza giren, tatlı yavru köpeğimiz Riddle'a minnettarım.